

پیشگفتار

آنچه موجب نگارش این کتاب شد، فقدان اثر مستقلی بود که به تبیین مفهوم امنیت ملی و جایگاه آن در نظام بین‌المللی کنونی بپردازد. امنیت ملی امروزه یکی از رایجترین مفاهیم در قلمرو مناسبات جهانی و مباحثات سیاسی است. در روزگار ما این مفهوم از عرصه مطالعات دانشگاهی و فعالیتهای دیپلماتیک پا فراتر نهاده و به حوزه مطبوعات و رسانه‌های همگانی نیز کشانده شده‌است. با این‌همه تا آنجا که اطلاع داریم، در این باب تاکنون اثر مستقلی که به‌طور همه‌جانبه به موضوع پرداخته باشد، منتشر نشده است و حتی این مفهوم در کشور ما هنوز از حدود بحثهای ضمنی و پراکنده بیرون نرفته و به دنیای پژوهشهای دانشگاهی پانگذاشته است.

در جهان غرب نیز گرچه در مورد مسائلی که حول محور امنیت ملی می‌چرخد کتابهای زیادی نوشته شده‌است، اما به خود امنیت ملی به مثابه یک حوزه مطالعاتی جداگانه توجه چندانی نشده است. بسیاری از پژوهندگان و نویسندگان به‌طور ضمنی یا به‌طور صریح امنیت ملی را با امنیت نظامی یکسان گرفته و غالباً در این خصوص به تحقیق و تفحص و قلمفرسایی پرداخته‌اند. از آن جمله، پژوهشگران امریکایی مطالعه درباره مسائل امنیت ملی را عمدتاً متوجه استراتژیهای امنیتی، و استراتژیهای امنیتی را هم بیشتر متمرکز در موضوع بازدارندگی هسته‌ای نموده‌اند. نتیجه آنکه پژوهشهای این محققان تا حدود زیادی در حوزه تکنولوژی نظامی و استراتژیهای نظامی محدود مانده‌است.

مسائل امنیت ملی در حوزه‌های دانشگاهی بیشتر در چهارچوب مطالعات مربوط به روابط بین‌الملل طرح و بررسی می‌شود و می‌توان گفت که هنوز جایگاه خاص خود را به‌عنوان یک موضوع مستقل نیافته است. علاوه بر این، مطالعات و مباحثات مربوط به روابط بین‌الملل نیز به‌طور سنتی بر موضوعاتی همچون مناسبات بین دولتها و نهادهای بین‌المللی، چگونگی منازعات بین‌المللی و طرق حل و فصل آنها و سرانجام موضوع جنگ و صلح متمرکز شده و کمتر به مسأله امنیت ملی به مثابه یک موضوع مستقل توجه شده‌است.

به هر حال در این حوزه کمبودهایی وجود دارد و جای بحث و بررسی بسیار است. کتاب حاضر به همین اعتبار و بی‌آنکه ادعای رفع چنین کمبودهایی در میان باشد، نگاشته شده است و عمدتاً کوششی تلقی می‌شود برای اینکه باب بحث و گفتگو در مورد مسائل امنیت ملی گشوده شود و دیگر پژوهشگران بتوانند رهیافتی مستقیم‌تر به موضوع امنیت ملی ارائه دهند و این نوشته را تکمیل کنند.

این اثر مستقل بیشتر برای توضیح مبانی و مفاهیم امنیت ملی و داخل کردن آن به مثابه یک مبحث رایج در حوزه‌های دانشگاهی و غیردانشگاهی نوشته شده‌است. بی‌تردید در این اثر به‌عنوان گام نخست نارساییهای بسیاری هست که امیدواریم در گامهای بعدی و با ارشادهای خوانندگان محترم اصلاح شود.

نکته مهم دیگری که باید در اینجا ذکر شود، این است که اصولاً بدون همکاری دوست فاضل آقای کمال پولادی نگارش این اثر میسر نمی‌شد. پس از ارائه طرح اولیه کتاب به سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، تنها با یاری و همکاری شبانه‌روزی ایشان بود که سرانجام نگارش این کتاب پس از قریب یک سال کار مداوم به پایان رسید. بنابراین وظیفه خود می‌دانم از ایشان به دلیل همکاری صمیمانه‌شان تشکر و قدردانی کنم. از دیگر استادان گرامی رشته‌های علوم سیاسی و روابط بین‌الملل دانشگاههای کشور نیز که مستقیم و غیرمستقیم در پدید آمدن این اثر نقش داشته‌اند، نهایت تشکر را دارم.